

YHTEISÖLLISEN LUONTOTYÖN VINKIT

OPASKIRJANEN

VIERASLAJIT VEX -HANKE

Metsä Groupin luontohankkeiden rahoitusohjelma 2024

JOHDANTO

Tämä opaskirjanen on tarkoitettu yhdistyksille ja muille toimijoille jotka haluavat järjestää vapaaehtoisuuteen perustuvia luontotyötapahtumia omissa yhteisöissään.

Opaskirjanen on tuotettu osana Aurajokisäätiön Vieraslajit VEX -hanketta, johon on saatu rahoitus Metsä Groupin luontohankkeiden rahoitusohjelmasta 2024.

Teksti: Io Karunen
Taitto: Karoliina Tammi

YHTEISTYÖSSÄ

Aurajokisäätiö
Auraåstiftelsen

Metsä

Sisältö

MITÄ ON YHTEISÖLLINEN LUONTOTYÖ? 04

Yhteisöllinen luontotyö tuo ihmiset yhteen tekemään hyvää lähiluonnolle.

YHTEISÖLLISEN LUONTOTYÖN MERKITYS 05

Yhteisöllinen luontotyö hyödyttää niin ihmisiä, yhteisöjä kuin luontoakin.

MITÄ VAADITAAN YHTEISÖLLISEN LUONTOTYÖTAPAHTUMAN JÄRJESTÄMISEEN? 06

Kuka tahansa voi järjestää yhteisöllistä luontotyötä.

KYNNYKSEN MADALTAMINEN 07

Selkeä viestintä ja joustavuus madaltavat osallistumisen kynnystä.

KOHTEEN VALINTA 08

Hyvä talkookohde on saavutettava ja sopii suunniteltuun työhön.

AJOITUS 09

Oikea ajankohta riippuu työn luonteesta ja osallistujista.

YHDESSÄ VAI YKSIN? YHTEISTYÖTAHOJEN VALINTA 10

Yhteistyö auttaa tavoittamaan osallistujia ja jakamaan järjestelyvastuuta.

MITÄ YHTEISÖLLINEN LUONTOTYÖTAPAHTUMA VOI SISÄLTÄÄ 11

Hyvin suunniteltu tapahtuma yhdistää opastuksen, turvallisuuden ja yhdessä tekemisen.

TURVALLISUUS 12

Turvallisuus syntyy ennakoinnista, opastuksesta ja riittävistä varusteista.

VIESTINTÄ 13

Selkeä viestintä auttaa osallistujia löytämään paikalle ja valmistautumaan talkoisiin.

TALKOOJÄRJESTÄJÄN MUISTILISTA 14

Onnistuneet talkoot syntyvät hyvästä suunnittelusta ja huolellisesta valmistautumisesta.

YHTEISÖLLISEN LUONTOTYÖN VINKIT

Lokakuu 2026

04 Mitä on yhteisöllinen luontotyö?

Yhteisöllinen luontotyö pyrkii tuomaan luonnossa liikkumisen ja luonnon hyväksi tehtävän työn hyödyt lähelle yhteisöjä, ja tuo hyötyä ja hyvinvointia niin osallistujille kuin lähiluonnollekin. Talkootyö on Suomessa perinteinen tapa huolehtia yhteisöstä ja omasta ympäristöstä, ja tätä perinnettä haluamme Aurajokisäätiössä vaalia. Meille yhteisöllinen luontotyö on:

Paikallista

- ✔ Tapahtuu lähiluonnossa, helppojen kulkuyhteyksien päässä, millä pyritään mahdollistamaan osallistuminen mahdollisimman monelle ja kasvattamaan kiinnostusta omaa lähiympäristöä kohtaan.

Kaikille avointa ja maksutonta toimintaa

- ✔ Tapahtumiin saavat osallistua kaikenikäiset ja ennakko-osaamista ei tarvitse olla. Säätiö opastaa työhön ja pyrkii tarjoamaan työhön tarvittavat välineet.

Yhdessä tekemistä ja sosiaalista

- ✔ Talkootoiminnalla pyritään tarjoamaan yhteisö jossa voi toimia luonnon hyväksi ja tavata samanhenkisiä ihmisiä. Talkoisiin osallistuminen onkin parhaimmillaan mukava harrastus josta voi tutustua samalla uusiin ihmisiin.

Oppimista

- ✔ Talkootoiminta voi myös samalla sisältää opastusta luontotyön tekemiseen, lähiluonnon lajeihin ja niiden tunnistamiseen ja ihmistoiminnan ympäristö-vaikutuksiin.

Hyötyliikuntaa

- ✔ Talkooteemasta riippuen osallistujat saattavat päästä työn lomassa kehittämään esimerkiksi tasapainoaan, liikkuvuuttaan ja lihasvoimaansa, sekä keräämään askeleita lähes huomaamattaan.

Luonnon ja ihmisten hyväksi tehtyä toimintaa

- ✔ Talkootyö lisää hyvinvointia niin luonnolle kuin ihmisellekin. Yhdessä saamme enemmän aikaan luonnon hyväksi, ja talkoisiin osallistuminen antaa mahdollisuuden vaikuttaa konkreettisesti oman lähiympäristön hyvinvointiin.

05 Yhteisöllisen luontotyön merkitys

Yhteisölle

Kun kiinnostus omaa lähiluontoa kohtaan kasvaa, tämä voi lisätä vastuuntuntoa omasta elinympäristöstä. Yhteiset alueet ja lähiluonto pysyvät paremmassa kunnossa kun niitä käyttävät näkevät suoran yhteyden omassa toiminnassaan ja näiden alueiden toimivuudessa ja hyvinvoinnissa.

Yksilölle

Yhteisöllinen luontotyö tarjoaa samanhenkistä seuraa ja yhteisöllisyyden tunnetta, ja luonnossa liikkumisella on myös tutkitusti positiivinen vaikutus fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Osallistujat voivat myös oppia uusia taitoja ja saada lisää itsevarmuutta liikkua lähiluonnossa ja toimia lähialueiden hyvinvoinnin hyväksi.

Ympäristölle

Ympäristön hyvinvoinnista huolehtiminen on enemmän maraton kuin sprintti. Usein työ vaatii pitkäjänteistä ja monivuotista panostusta, ja tällöin mitä enemmän väkeä toimintaan saadaan mukaan, sitä todennäköisimmin työn tekeminen jatkuu ja konkreettisia vaikutuksia ympäristön hyvinvointiin on mahdollista saavuttaa.

06 Mitä vaaditaan yhteisöllisen luontotyötapahtuman järjestämiseen?

Kuka tahansa voi lähteä järjestämään yhteisöllisen luontotyön tapahtumaa. Yksinkertaisimmillaan kyse on kahden tahon yhteen saattamisesta: Järjestävän tahon ja osallistujien.

Ennen kuin tapahtumaa lähtee suunnittelemaan pidemmälle, onkin hyvä selventää, kuka tai mikä taho on vastuussa talkoiden järjestämisestä, ja onko talkoilla kohderyhmää, eli kenelle talkoot järjestetään tai kuka talkoisiin voisi osallistua.

07 Kynnyksen madaltaminen

Mikäli tapahtumiin toivotaan myös osallistujia joille luonnossa liikkuminen, talkootyö tai talkoiden teema ei ole tuttua, on hyvä pohtia miten näiden ryhmien kynnystä osallistua voisi madaltaa. Moni voi kokea osallistumisen vaikeaksi mikäli tapahtumasta ja sen kulusta on etukäteen liian vähän tietoa. Seuraavat asiat Aurajokisäätiö on kokenut tärkeiksi tapahtumien järjestämiseen liittyen, ja niistä myös pyritään kommunikoimaan selkeästi tapahtumiin liittyvässä viestinnässä.

Ei tarvitse osata vaan opastetaan

Mikäli talkoissa opastetaan tehtävään työhön, asia on hyvä mainita. Tällöin sellainenkin osallistuja jolle kyseinen työ on vierasta voi uskaltautua paikalle. Näin tavoitetaan uusia osallistujia ja tarjotaan osallistujille mahdollisuus oppia uutta.

Tehdään oman jaksamisen ja osaamisen ehdoilla

Vapaaehtoistyö perustuu osallistujien omaan halukkuuteen ja jaksamiseen, joten työtä saa ja pitääkin tehdä oman jaksamisen puitteissa. Osallistujille on hyvä tarjota taukohetkiä työn lomassa, ja mahdollisuuksien mukaan on myös hyvä miettiä olisiko sellaisia tehtäviä jotka sopivat eri fyysistä raskautta jaksaville osallistujille (esim. käsin kitkentä vs. niittotyö, eri maastot). Talkoojärjestäjän on hyvä välillä varmistaa osallistujien jaksaminen ja vointi talkootyön lomassa.

Ilmoittautuminen vai ei?

Ennakkoilmoittautuminen voi vähentää osallistujia jotka esim. ovat epävarmoja omista voimavaroistaan tai aikataulustaan. Joustavuus ennakkoilmoittautumisen suhteen mahdollistaa päätöksen teon vasta lähempänä tapahtumaa, ja voi innostaa myös näitä ryhmiä osallistumaan.

Ennakkoilmoittautuminen voi sitouttaa tulemaan paikalle. Mikäli halutaan tarjota esimerkiksi spesifejä varusteita tai ruokaisampaa evästä voi ennakkoilmoittautuminen palvella talkoojärjestäjää. Tällöin resursseja, esimerkiksi ruokaa, ei tuhlaannu.

08 Kohteen valinta

Kohteen valinnassa on syytä miettiä erityisesti kenelle talkoita ollaan järjestämässä. Pääsevätkö kohderyhmäläiset paikalle ja sopiiko kohteen maasto heille? Millaista työtä halutaan tehdä ja tarvitaanko sitä varten lupia?

Saavutettavuus

On hyvä miettiä sulkeeko maasto pois jotakin osallistujaryhmiä. Vaikeasta maastosta on hyvä kommunikoida etukäteen. Jos kohderyhmänä lapset tai eläkeläiset maaston oltava sopiva kyseiselle kohderyhmälle.

Pääseekö paikalle ilman autoa? Pyörällä tai julkisilla? Julkisilla saavutettavat kohteet keräävät todennäköisesti enemmän osallistujia.

Luvat, maanomistajan toiveet

Esimerkiksi vieraslajien torjuntaan tarvitaan maanomistajan lupa, ja maanomistajilla voi olla toiveita toimenpiteistä tai alueella liikkumisesta.

Työn todellinen vaikutus ympäristöön

Jos kohde vaatii koneniiton tai kaivinkonetta, käsinkitkentä tai kaivaminen voi aiheuttaa niin osallistujassa kuin järjestäjässäkin turhautumisen tunnetta ja kokemusta että tehdyllä työllä ei ole vaikutusta tilanteeseen. Toisaalta pienessä kohteessa voi käydä niin että tekemistä ei olekaan kaikille osallistujille tarpeeksi. Kohdetta valitessa onkin hyvä ottaa huomioon, kuinka montaa osallistujaa paikalle toivotaan tai odotetaan, ja onko alueen työmäärä toivottuun osallistujamäärään nähden sopiva.

Esimerkkejä talkootyöhön soveltuvista kohteista tai luonnonhoitotyön osa-alueista

Parhaita talkookohteita ovat maastoltaan suhteellisen tasaiset kohteet joihin pääsee julkisilla kulkuvälineillä, ja joissa saa aikaan näkyvää vaikutusta odotetulla väkimäärällä. Aloittelijoille soveltuvia talkooteemoja voivat olla esimerkiksi tiettyjen vieraslajien torjunta, erityisesti helposti käsin kitkettävät lajit kuten jättipalsami tai lupiini, roskien siivous esimerkiksi yleisiltä luontoalueilta, kartoitustyö, ketokunnostus (risujen poisto, niitto, niittojätteen haravointi) tai istutustyöt.

09 Ajoitus

Talkoita vain kuumina kesäpäivinä?

Ehei, muinakin aikoina voi tehdä työtä luonnon hyväksi! Esimerkiksi roskatalkoita voi hyvin pitää jo alkukeväästä, sillä roskat myös näkee paremmin kun lumi on sulanut mutta kasvit eivät vielä peitä niitä. Vieraslajien torjuntaan paras aika on silloin kun kasvi on kasvanut tunnistettavan kokoiseksi mutta ei vielä kuki tai siemennä. Niittykunnostukset taas tehdään yleensä kasvukauden lopussa kun kasvit ovat ehtineet siementää.

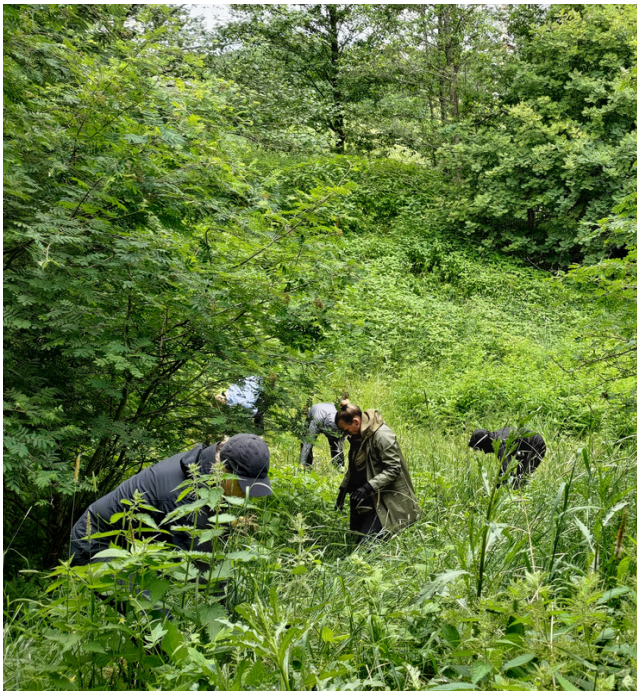
Entäs kellonaika?

Jos yhtenä kohderyhmänä halutaan tavoittaa päivätyötä tekeviä, voi tapahtuman järjestäminen arki-iltana tai viikonloppuna olla hyvä idea. Ilta-aika on myös kesällä yleensä hieman viileämpää, jolloin työtä myös jaksaa paremmin.

10 Yhdessä vai yksin? Yhteistyötahojen valinta

Mikäli tapahtuma ei ole suunnattu selkeästi tietylle ryhmälle tai yhteisösi toivoo että tapahtumalla tavoitetaan myös ulkopuolisia osallistujia, voi yhteistyö toisen yhteisön tai toimijan kanssa osoittautua hyödylliseksi.

Aurajokisäätiöllä ei esimerkiksi ole omaa jäsenistöä jolle talkoita järjestettäisiin, mutta teemme yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa joilta löytyy kiinnostuneita osallistujia. Toisinaan tapahtumat on suunnattu erityisesti sen yhteisön jäsenille jonka kanssa ne toteutetaan, toisinaan ne ovat kaikille avoimia mutta lisäosallistujia tavoitetaan kun useampi toimija viestii tapahtumasta omilla kanavillaan.

Kunnilta saattaa myös löytyä tukea talkoiden järjestämiseen. Jotkin kunnat tarjoavat esimerkiksi välineitä tai muuta apua talkoiden järjestämiseen, esimerkiksi niittojätteen tai siivottujen roskien hakua talkookohteesta. Kuntien ympäristövastaavilla voi myös olla tiedossa potentiaalisia talkookohteita.

11 Mitä yhteisöllinen luontotyötapahtuma voi sisältää?

Tässä demonstroimme mitä vaiheita tai millaista sisältöä esimerkiksi talkootapahtuman aikana voisi olla. Vastaavaa tapahtumarakennetta hyödynnetään usein Aurajokisäätiön omissa talkootapahtumissa, ja olemme tässä käyttäneet vieraslajitalkoita esimerkkinä sisällöstä.

Opastus tehtävään työhön

Demonstroidaan miten talkoiden työ tehdään, esimerkiksi kuinka tunnistat torjuttavan kasvin, kuinka torjuminen tapahtuu ja miten jäte käsitellään.

Varusteet ja turvallisuusohjeet

Kenelle ilmoitetaan jos sattuu onnettomuus, kenellä on ensiapulaukku, mitkä ovat yleisimmät vahingot mitä voi sattua tai mihin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota (esimerkiksi punkit, ampiaiset, epätasainen maasto).

Miksi työtä tehdään?

Talkoiden aluksi on hyvä mainita mikä merkitys talkoolaisten tekemällä työllä on ja miksi työtä ylipäätään tehdään (esimerkiksi vieraslajien haitat), erityisesti mikäli aihe on osallistujille entuudestaan tuntematon.

Tuki ja opastus

Talkoiden aikana järjestäjä on mukana tekemässä ja tarvittaessa opastaa.

Jätteiden hävitys

Sovitaan etukäteen, miten talkoissa syntyvät jätteet käsitellään ja minne ne toimitetaan.

Tarjoilut ja kiitokset

Varaa talkoolaisille mahdolliset tarjoilut ja muista kiittää osallistujia heidän työpanoksestaan.

12 TURVALLISUUS

1. RISKIEN ENNAKOINTI

Ennen kuin tapahtumaa aletaan järjestää, on hyvä miettiä, mitä riskejä tehtävään työhön liittyy ja miten niitä voi ehkäistä.

2. TALKOOVAKUUTUS

Talkoovakuutuksen ottaminen kannattaa, sillä huolellisestakin varautumisesta huolimatta onnettomuuksia voi silti sattua.

3. TURVALLISUUSOPASTUS

Talkoo-osallistujien opastus ja turvallisuuteen ja onnettomuustilanteisiin liittyvä tieto kannattaa käydä tapahtuman alussa läpi.

4. TYÖ- JA SUOJAVÄLINEET

Työvälineet ja suojavälineet voivat ehkäistä tapaturmia ja lisätä työskentelymukavuutta. Esimerkiksi Aurajokisäätiö tarjoaa talkoo-osallistujille suojahanskat vieraslajitalkoissa, mikä mukavoittaa kitkemistä.

5. ENSIAPUTARVIKKEET

Talkoissa tulee olla henkilö jolla on ensiapulaukku.

6. JUOMAVESI JA JUOMATAUOT

Helteellä on hyvä varmistaa riittävä juomavesi ja riittävät juomatauot. Osallistujia voi kannustaa ottamaan mukaan myös omia juomapulloja, mutta järjestäjänkin on hyvä varautua jollakin tarjolla olevalla virvokkeella.

7. SÄÄOLOSUHTEET

Mikäli sääolosuhteet voivat estää tapahtuman toteutumisen, asiasta on hyvä mainita viestinnässä. Jossakin tapauksissa esimerkiksi sade ei välttämättä haittaa, mutta esimerkiksi savisessa ja muuten vaikeakulkuisessa maastossa sade voi nostaa loukkaantumisriskiä.

8. TYÖN TAUOTUS

Mikäli työ on fyysisesti raskasta, järjestäjän on hyvä pitää huolta työn tauotuksesta.

13 Viestintä

Viestintää suunnitellessa on tärkeää miettiä, kenelle tapahtuma on suunnattu ja mitkä tiedot on oleellista välittää osallistumista suunnitteleville.

Kohderyhmä ja viestintäkanavat

Kenelle talkoita on tarkoitus mainostaa? Millä viestintäkanavalla tavoitat tämän tai nämä ryhmät parhaiten?

Vaihtoehtoja esimerkiksi somekanavat, paikallismedia, yhteistyö muiden yhdistyksien tai yhteisöjen kanssa, kaupungin tai kunnan sivut, flaijerit esimerkiksi kirjastoissa tai lähikauppojen ilmoitustauluilla.

Mitä viestintämateriaali voi sisältää?

Perustiedot

Tapahtuman teema, aika ja paikka.

Saapumisohjeet

Maastossa monesti hankala määritellä tapaamispaikka tekstillä. Karttakuva on hyvä havainnollistaja!

Varustautumisohjeet

Tarvitseeko talkoolaisen tuoda omia varusteita?

Mikä on paras vaatetus talkoisiin? Tarvitseeko kumisaappaita, aurinkohattua tai pitkään kasvillisuuteen sopivaa vaatetusta?

Onko syytä varustautua esimerkiksi sadesäähän vai onko talkoilla säävaraus?

> Kaikki mikä lisää osallistujan tietoa tapahtumasta ja laskee kynnystä osallistua on plussaa. Esimerkiksi onko parkkipaikkoja, mihin voi jättää pyörän, mitä busseja läheltä kulkee.

Palautteen kerääminen

Mikäli talkootoimintaa halutaan jatkaa ja toimintaa halutaan kehittää, on hyvä kerätä osallistujilta palautetta, esimerkiksi mistä kuulit talkoista. Näin voidaan selvittää mitkä viestintäkanavat ovat olleet hyödyllisiä ja mihin ei kannata panostaa (esimerkiksi some vs fyysiset flaijerit).

14 Talkoojärjestäjän muistilista

- [ ] Määritä tavoite: mitä tehdään ja miksi?
- [ ] Valitse kohde
- [ ] Selvitä luvat ja maanomistajan suostumus
- [ ] Arvioi turvallisuus
- [ ] Sovi vetäjä / vastuuhenkilöt
- [ ] Suunnittele viestintä
- [ ] Hanki vaaditut vakuutukset osallistujille
- [ ] Varmista välineet ja suojavarusteet
- [ ] Varmista mahdolliset tarjoilut
- [ ] Opastus talkoiden alkuun
- [ ] Huolehdi mahdollisen talkoojätteen käsittely
- [ ] Kerää palaute ja dokumentoi vaikutukset

L O P U K S I

Yhteisöllinen luontotyö on erinomainen tapa tutustua sekä lähiluontoon kuin myös uusiin ihmisiin. Yhdessä tekeminen luonnon hyväksi hyödyttää niin yksilöä, yhteisöä, kuin ympäristöäkin. Toivomme että tämä opaskirjanen innostaa uusia toimijoita yhteisöllisen luontotyön ja talkoojärjestämisen pariin. Vaikuttavat muutokset saadaan aikaan yhdessä!

Tämä opas on tuotettu osana Aurajokisäätiön vieraslajit VEX -hanketta, joka on rahoitettu Metsä Groupin luontohankkeiden rahoitusohjelmasta 2024.

Kysyttävää tai kommentteja?

Ota yhteyttä:

info@aurajoki.net

Lisätietoa Aurajokisäätiön toiminnasta ja hankkeista löydät nettisivultamme:

www.aurajoki.net

Aurajokisäätiö
Auraåstiftelsen

Metsä